

Tien Gouden regels tegen Pitrus in weidevogelreservaten

A&W-rapport 1635

in opdracht van

It Fryske Gea

provinsje fryslân
provincie fryslân

Tien Gouden regels tegen Pitrus in weidevogelreservaten

A&W-rapport 1635

E.B. Oosterveld
N.M. Minnema

Foto Voorplaat

Terugdringen van Pitrus, foto Nico Minnema

E.B. Oosterveld & N.M. Minnema 2011

Tien Gouden regels tegen Pitrus in weidevogelreservaten, A&W-rapport 1635
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

Opdrachtgevers

gezamenlijke terreinbeherende organisaties in Fryslân

p/a It Fryske Gea
Postbus 3
9244 ZN Beetsterzwaag
Telefoon 0512-381448

Uitvoerders

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek BV

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl
www.altwym.nl

Successie Natuurzaken

Ds. van der Veenweg 5A
9264 TA Earnewâld
Telefoon 06-22600985
info@successienatuurzaken.nl
www.successienatuurzaken.nl

Projectnummer

1451inv

Projectleider

E.B. Oosterveld

Status

Eindrapport

Autorisatie

goedgekeurd

Paraaf

M. Brongers

Datum

24 mei 2011

Inhoud

1	Gouden regels	1
2	Toelichting op de regels	3
2.1	Wanneer is Pitrus een probleem?	3
2.2	Oorzaken van overvloedige Pitrusgroei	3
2.3	Maatregelen tegen Pitrus	4
2.4	Verder lezen:	5
3	Praktijkvoorbeeld Alde Feanen	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Proefgebied	8
3.3	Probleemstelling	10
3.4	Plan van aanpak	11
3.5	Resultaten	14
3.6	Conclusies	15

Tien gouden regels tegen Pitrus in weidevogelreservaten

1. Een Pitrusbedekking van niet meer dan 10% is acceptabel
 2. Voorkom sterke waterstandsschommelingen
 3. Zorg voor een goede afvoer van regenwater via greppels
 4. Maai extra in najaar of winter
 5. Voorkom zodebeschadiging
6. Begraas bij voorkeur met schapen of pony's, alleen intensief en in een jong groeistadium
 7. Bekalk als de pH lager is dan 4.8
8. Bemest bij hoge fosfaattoestand van de bodem alleen met kunstmeststikstof, patentkali en/of compost
 9. Combineer de maatregelen
10. Consequent en intensief beheer is sleutel tot succes

2 Toelichting op de regels

In het beheer van weidevogelreservaten is de grootschalige aanwezigheid van Pitrus een probleem. Grasland met veel Pitrus is weinig geschikt als broed- en opgroei-habitat voor weidevogels vanwege een te hoge en te dichte vegetatiestructuur. Niet alleen neemt Pitrus de laatste jaren toe, de urgentie om overheersing te voorkomen is ook groter geworden vanwege de slechte toestand van de weidevogels, die ook aan de reservaten niet is voorbij gegaan. Verruiging met Pitrus is een van de oorzaken van achteruitgang in de reservaten. Met het uitvoeren van Opkrikplannen is een herstelslag ingezet en nu is het zaak dit herstel te bestendigen met een intensiever beheer. Het terugdringen of binnen de perken houden van Pitrus is daarbij een belangrijk aandachtspunt. In deze notitie worden de laatste inzichten in het terugdringen van Pitrus op een rijtje gezet en vertaald in een set van maatregelen. Onderstaande analyse komt voor rekening van Altenburg en Wymenga en bevat de laatste inzichten uit het onderzoek van de onderzoeksinstituten Alterra (dhr R. Kemmers) en B-ware (dhr F. Smolders). Veel praktische informatie is ontleend aan de ervaringen van adviesbureau Successie Natuurzaken (N. Minnema) en het Informatieblad *Ilperveld: Beheer en beheersing van Pitrus* uit het project Doelgericht natuurbeheer, waarin het beheer van Pitrus in meerdere zogenaamde veldwerkplaatsen centraal stond.

2.1 Wanneer is Pitrus een probleem?

Pitrus komt van nature voor in vochtig tot nat grasland. In weidevogelgrasland vormt het een probleem wanneer het te veel op de voorgrond treedt. Dan verstoort het de openheid op het niveau van het maaiveld. Dit maakt een gebied minder aantrekkelijk voor weidevogels om zich te vestigen en maakt dat de vogels predatoren minder snel opmerken. Dit vergroot het risico op predatie. Met name soorten als de Grutto en Veldleeuwerik zijn gevoelig voor openheid. Als vuistregel kan als grenswaarde een Pitrusbedekking van 10% worden aangehouden.

2.2 Oorzaken van overvloedige Pitrusgroei

Het domineren van Pitrus heeft meerdere oorzaken:

- 1 Sterke schommelingen in grondwaterstand. Met name in situaties met langdurige plasdras in de winterperiode en flinke peildaling in de zomer doet Pitrus het goed,
- 2 Een zure bodem. Een pH tussen 3.7 en 4.8 is gunstig voor Pitrus. Dergelijke zure omstandigheden treden bijvoorbeeld op bij het stagneren van regenwater in het maaiveld,
- 3 Zodebeschadiging. Bij zodebeschadiging ontstaan open plekken in de vegetatie. Onder bovengenoemde natte en zure omstandigheden is Pitrus in staat om in grote hoeveelheid en snel te kiemen en andere plantensoorten weg te concurreren. Pitruszaad blijft tientallen jaren kiemkrachtig,
- 4 Te grote beschikbaarheid van fosfaat ten opzichte van stikstof en kali. In zo'n situatie en in combinatie met bovengenoemde drie factoren is Pitrus in staat tot sterke groei en concurreert hij andere graslandplanten weg.

2.3 Maatregelen tegen Pitrus

Omdat het optreden van Pitrus gelegen is in een complex van factoren vergt het terugdringen ook een aanpak op meerdere fronten.

- 1 Waterpeil stabiliseren. Met name langdurige inundatie (vooral met regenwater) in combinatie met tijdelijk flink wegzakken van het grondwater is slecht,
- 2 Begreppelen. Een goede begreppeling voorkomt langdurige stagnatie van regenwater en daarmee verzuring van de bodem. Door een lichte ondiepe ontwatering bevordert het bovendien de concurrentiekracht van andere graslandplanten,
- 3 Maaïen. Door maaïen wordt de Pitrus uitgeput en het is dan ook een effectieve maatregel om Pitrus terug te dringen. De praktijk wijst uit dat afvoeren van het maaisel niet per se nodig is, maar er wel toe kan bijdragen dat de toevoer van nieuw zaad naar de bodem wordt beperkt. Pitrus groeit met name vanaf de nazomer nog lang door vergeleken met de rest van de vegetatie. Maaïen na 1 november is daarom het meest geschikt om de Pitrus in het voorjaar (broedseizoen) binnen de perken te houden. Extra maaïen is effectief om Pitrus terug te dringen. Het effect kan nog worden versterkt door 'over de vorst' de pollen diep af te maaïen. Door de inwerking van de vorst in het hart van de Pitrus worden de planten extra uitgeput. Dat geldt ook voor de combinatie maaïen en (langdurig) onder water zetten,
- 4 Begrazing werkt alleen als het intensief en in een jong groeistadium gebeurt, bijvoorbeeld als nabeweiding na een maaibeurt. De beweiding dient om continu de hergroei weg te nemen en de planten verder uit te putten. De beste resultaten worden behaald met (qua gewicht) lichte veesoorten zoals schapen, bijvoorbeeld Soayschapen. (Shetland)Pony's kunnen een goed alternatief zijn. Pitrus in een ouder groeistadium wordt door vee nauwelijks gegeten. Begrazing door rundvee en paarden heeft het risico op uitbreiding van Pitrus vanwege beschadiging van de zode door betreding waardoor Pitrus makkelijk kan kiemen. Schapen beschadigen de zode nauwelijks, ook niet als het nat is. Inscharen van pony's moet ook niet gebeuren als het te nat is,
- 5 Bekalken tot een pH boven 4.8. Op veengrond is het wenselijk mineralisatie, en daardoor inklinking van de bodem te beperken. Daarom moet niet meer dan 750 kg kalk per ha per keer worden gestrooid en een langzaam werkende, grofkorrelige kalkmeststof worden gebruikt,
- 6 Bemesten met alleen stikstof en kali en/of compost bij een hoge fosfaattoestand van de bodem. De onderzoeksresultaten zijn niet eenduidig, maar in het algemeen wordt Pitrus bevorderd door veel fosfaat en weinig stikstof en kali in de bodem. Een hoog fosfaatgehalte is vaak het gevolg van bemesting bij landbouwkundig gebruik in het verleden. Fosfaat bindt sterk aan de bodem en blijft langdurig beschikbaar voor de vegetatie. Door geringe binding spoelen stikstof en kali juist snel uit of vervluchtigt naar de lucht (stikstof). Omdat niet nog meer fosfaat moet worden toegediend, is bij Pitrusdominantie organische mest minder geschikt maar kan het beste stikstofkunstmest worden gebruikt. Voor de kalibemesting kan patentkali worden gebruikt. Dit is een natuurlijk mineraal. Door de bemesting worden met name grassen gestimuleerd in hun concurrentie met Pitrus. Pitrus wordt teruggedrongen en door maaïen en afvoeren wordt de hoeveelheid fosfaat in de bodem teruggebracht. Als vuistregel kan voor een situatie met sterke dominantie van Pitrus een bemesting worden aangehouden van 50-100 kg K₂O per ha per jaar en 150-200 kg zuivere stikstof per ha per jaar. Deze laatste hoeveelheid is ongeveer 600-800 kg Kalkammonsalpeter (KAS). Dit is een vorm van uitmijnen. Wanneer de Pitrusbedek-

- king is teruggedrongen tot niet meer dan 10% van de oppervlakte moet worden overgestapt op een reguliere bemesting van 10-20 ton vaste mest per ha per jaar.
- Toedienen van compost is een vorm van bemesting die erop is gericht het bodemleven te voeden met organische stof en zo min mogelijk bemestende waarde toe te voegen. Een actief bodemleven verbetert de luchthuishouding en doorlatendheid van de bodem (wat in het nadeel is van Pitrus) en bevordert een diverse vegetatie,
- 7 Het beste effect wordt bereikt wanneer de maatregelen in combinatie worden toegepast. Afzonderlijk sorteren ze geen of een gering effect.
 - 8 Een consequente en intensieve uitvoering van het beheer, gevoed door enthousiasme, is een voorwaarde voor succes. Alleen door lang genoeg volhouden met voldoende intensiteit kan resultaat worden verwacht. Zie het praktijkvoorbeeld in het volgende hoofdstuk.
 - 9 Een allerlaatste noodmaatregel is het gebruiken van herbiciden. In Noord-Holland gaf het gebruik van herbicide (MCPA) gevolgd door regelmatig maaien en afvoeren het beste resultaat. Een belangrijk nadeel is dat het herbicide ook kruiden doodt die juist belangrijk zijn voor een kruidenrijke en open vegetatie. Het gebruik van herbicide is dus alleen zinvol als uiterste redmiddel en als voldoende intensief vervolfbeheer kan worden gevoerd.

2.4 Verder lezen:

- Informatieblad 'Ilperveld: beheer en beheersing van Pitrus' uit het project Doelgericht natuurbeheer, www.beheerdersnetwerken.nl
- Kemmers, R.H. 2008. Graslandbeheer Leekstermeergebied. Advies aan Stichting het Groninger Landschap. Alterra, Wageningen.
- Oosterveld, E.B. & W. Altenburg 2004 Kwaliteitscriteria van weidevogelgebieden. Met toetslijst. A&W-rapport 412. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Smolders, A. E. Lucassen, H. Tomassen, L. Lamers & J. Roelofs 2006. De problematiek van fosfaat voor natuurbeheer. Vakblad Natuur, Bos en Landschap, april 2006: 5-11.

3 Praktijkvoorbeeld Alde Feanen

WIE IS DE BAAS ?!

3.1 Inleiding

Met name in veengebieden kan Pitrus na een gewijzigd beheer en waterpeil een zeer “eigenwijze” invulling geven aan de botanische ontwikkeling van het gebied. Een en ander gaat vaak gepaard met “verhitte” discussies en soms pijnlijk commentaar uit de streek. En dat Pitrusruigtes ook een natuurwaarde hebben, is helder, echter de natuurwaarden die hiervoor moesten wijken waren over het algemeen aanmerkelijk hoger. Dus, er is soms wel een dilemma. Menig wetenschappelijk rapport is geweid aan de onderliggende oorzaken van de Pitrusontwikkeling, echter een praktisch inhoudelijke oplossing voor het probleem bleef over het algemeen achterwege.

Bovenstaande Pitrusontwikkeling is voor mij de afgelopen jaren dan ook de aanleiding geweest om op basis van een puur praktisch- en beheertechnische benadering dit probleem aan te pakken. Op hoofdlijnen was mijn plan van aanpak duidelijk, echter gaandeweg het proces werd het detailbeheer afhankelijk van de ontwikkeling bijgestuurd en ingevuld. Onderstaand perceel (foto 1) is bij wijze van spreken in therapie geweest, en inmiddels 2 jaar later is een behandeling/beheer samengesteld waarbij een grazige en “bloemrijke” vegetatie afgewisseld met een behoorlijke oevervegetatie met open water weer het beeld van het gebied bepalen.

Foto 1 Beginsituatie, aanleiding voor proef

3.2 Proefgebied

Het gekozen proefgebied is een onderdeel van het natuurgebied De Alde Feanen, en is eigendom van It Fryske Gea. Het maakt deel uit van het "it Wikelslân" en ligt in de oksel Feantersdyk en Ds. van der Veenweg. Oorspronkelijk waren het natte graslanden met laagtes met een extensief beheer en waren ook in de jaren 90 al Pitrus gevoelig. In 1997 is het gebied als onderdeel van het natuurontwikkelingsproject "it Wikelslân" grotendeels vergraven tot een stripelandschap met nieuwe petgaten (zie luchtfoto 3). De vrijgekomen grond is ter plaatse gemengd en verwerkt op nieuwe stripe's. De overige stripe's zijn uitgerasterd om ze te vrijwaren van beweiding en maaibeheer. Deze zijn verruigd tot rietruigtes met wilgenstruweel. Het laagste deel is niet vergraven en ook niet opgehoogd en heeft zich ontwikkeld tot rietland en wordt jaarlijks als rietland gemaaid.

Foto 2 Herstel vegetatie juli 2010

De nieuwe “grazige” stripe’s (± 3 ha.) zijn na de inrichting gemaaid in combinatie met voor- of naweide met schapen, rundvee, paarden en pony’s. De keuze van het vee was geheel afhankelijk van het aanbod. Gemiddeld genomen was er sprake van een extensieve voor- of naweide. Naast het nagestreefde jaarlijkse hooiland beheer werd in de winterperiode over de vorst de hergroei van de Pitrus geklepeld. Het geheel werd extensief beheerd zonder bemesting, waarbij de Pitrus met een extra maaibeurt in toom werd gehouden. Sinds 2007 is het beheer minder stringent uitgevoerd, waardoor de Pitrus dominantie toesloeg. Twee jaar is het maaibeheer niet of deels uitgevoerd en werd er slechts minimaal geweid. Het markeren van de wandelroute was amper meer nodig omdat het gemaaide wandelpad voldoende werd gemarkeerd door de hoog opgaande Pitrus vegetatie. Deze ontwikkeling had geen positief effect op de natuur- en belevingswaarde van het deelgebied en was mede de aanleiding om de “strijd” tegen deze verruiging aan te gaan.

Foto 3 Projectgebied

3.3 Probleemstelling

Een deel van het natuurontwikkelingsgebied it Wikelslân verruigde als gevolg van een niet bewust gekozen extensief beheer enorm, met als hoofdsort: Pitrus! In bijna alle natuurgebieden in Nederland zijn voorbeelden aan te wijzen van gebieden welke een vergelijkbare Pitrusontwikkeling hebben doorgemaakt als het hier boven omschreven proefgebied. Een deel van deze voormalige graslandgebieden zijn vervolgens d.m.v natuurontwikkeling omgevormd tot nieuwe natuur met een andere natuurdoelstelling dan voor de inrichting. Dit heeft o.a. veel nieuwe moerasgebieden opgeleverd. Er zijn echter minder voorbeelden bekend waarbij de beheerder de strijd succesvol is aangegaan met de Pitrus in het belang van het bloemrijke grasland en aanverwante natuurwaarden. Zelf had ik al enige ervaring, waarbij een deel van een oud hooilandpoldertje weer geheel is “gerestaureerd” in het belang van de oude verkaveling en bijpassende natuurwaarden (zie foto 4.). Daarnaast was bij het gekozen beheer nadrukkelijk het uitgangspunt: terugdringen Pitrusdominantie.

Deze kleinschalige hooilandpercelen zijn omgevormd van nagenoeg 100% Pitrus tot bloemrijk hooiland, met in één van de percelen inmiddels weer de eerste exemplaren van de Gevlekte rietorchis. Met deze ervaring en wijsheid als bagage heb ik een plan van aanpak op hoofdlijnen gemaakt om in het proefgebied de Pitrusdominantie te lijf te gaan.

Foto 4 Aanblik polder Jelle Kobus na gevoerde Pitrus beheer

3.4 Plan van aanpak

In november 2008 is gestart met de inscharing van 6 Shetland pony's. Vrij snel werd duidelijk dat deze proef zonder afrastering langs de rietoevers en riet- en ruigtepercelen geen kans van slagen zou hebben. De pony's hadden meer voorkeur voor de oever- en ruigtevegetatie dan de oude graslandvegetatie. Het gehele proefgebied was op de gemaaide wandelpaden na nagenoeg geheel "overwoekerd" met een overjarige Pitrusvegetatie. Om deze "negatieve" spiraal te doorbreken moest eerst het geheel worden gemaaid om een nieuwe ontwikkeling van een grazige vegetatie mogelijk te maken. Het deel dat oorspronkelijk bedoeld was als grazige vegetatie is (voorjaar 2009) met een schijvenmaaier gemaaid. In het verleden is er veel gewerkt met een klepelmaaier, dit heeft als voordeel dat het maaisel, indien het blijft liggen, beter en sneller verteerd. In het proefgebied is gekozen voor een schijvenmaaier om de oude Pitrusvegetatie dieper te kunnen afmaaien. Dit heeft een enorm negatief effect op de vitaliteit van de Pitrus. Vervolgens is de oude vegetatie deels afgevoerd naar het meest verruigde deel van het proefgebied en ter plaatse verspreid. In de nattere delen van het proefgebied is het maaisel blijven liggen om structuurbederf te voorkomen. Dit had ook als voordeel dat op die plekken de Pitrus deels verstikte onder het maaisel.

Foto 5 Uitrastering oevers en herstel rietzomen

Na het maaien is het proefgebied verdeeld in 4 vlakken en bij toerbeurt begraaasd door 10 Shetlandpony's. De meeste oevers werden uitgerasterd om te zorgen dat het vee zich qua begrazing voor de volle 100% richtte op de graslandvegetatie en de oevervegetatie een kans kreeg om zich te herstellen en goed te ontwikkelen. De hergroei van de Pitrus werd deels begraaasd door de pony's of wederom diep afgemaaid.

Deze cyclus werd een jaar lang, zomer en winter herhaald en indien nodig werden de pony's bijgevoerd. In het tweede jaar zijn de delen waar de meeste hergroei van Pitrus plaatsvond, wederom "intensief" begraaasd en ondersteunend gemaaid. Op één plek is ook met een lichte gift ruwe stalmest (15 ton per ha) de Pitrusgroei ontmoedigd. Overige delen zijn na voorweiden en weideslepen tot 15 april, in september gehooïd. Vervolgens is het geheel weer beweïd met Shetlandpony's.

Naast het achterstallige maaibeheer, een intensievere beweïding (jaarrond), uitrastering van de meeste oevers, lokaal een lichte ruwe stalmestgift, is de bagger en ruigte, vrijgekomen bij het sloten schonen (deels achterstallig), met de walkantfrees over het land verspreïd. Vervolgens is het geheel met de weidesleep bewerkt. Met andere woorden, het slootgoed en de mest van de beweïding is gelijkelijc verdeeld over de zode (foto 7)

Foto 6 Gecombineerd beheer van begrazing met ondersteunend Pitrus maaibeheer

Foto 7 Aanblik na walkantfrezen en weideslepen. April 2010

3.5 Resultaten

Met name de jaarrond begrazing en het ondersteunende maaibeheer hebben een positieve invloed gehad op het herstel van de zode en lokaal werd deze weer kruidenrijk. Langs de oevers kwam weer Blauw Glidkruid, Egelboterbloem en Koekoeksbloem en op het midden van de akkers ontwikkelde zich weer Scherpe Boterbloem, Witte Klaver en Veldzuring.

Foto 8 Toename kruidenrijkdom na gevoerde beheer

Die delen van het grasland die qua afwatering geen last hadden van stagnerend regenwater, waren na-
genoeg geheel vrij van Pitrus. In de delen waar dit wel van toepassing is , staat nog steeds Pitrus en deze
zijn nog steeds gevoelig voor de kieming van nieuwe Pitrus (zie foto 9.).

Foto 9 Hergroei en zaailingen Pitrus op permanent natte delen, begraaasd door de ponies

De hogere delen, de delen waar in ieder geval geen regenwater stagneert, zijn in september 2010 geoogst. Dit gewas was na één jaar “intensief” Pitrusbeheer, qua samenstelling kwalitatief voldoende om geoogst te worden en af te zetten in de reguliere landbouw en was nagenoeg geheel Pitrusvrij. Hier zit dus niet alleen de winst voor de natuurbewerker maar ook voor de gebruikers!

Het natte najaar van 2010 heeft ons beperkt in de uitvoering van een goed beheer om de Pitrus op die locaties (10% van het gehele oppervlak) waar we het nog niet geheel onder controle hebben te “bestrijden”. Maar in principe kan het overgrote deel van het proefgebied inmiddels met “normaal” graslandbeheer behouden blijven of verbeterd worden terwijl slechts een klein deel van het oppervlak de komende jaren nog een verhoogde beheerinspanning vereist om de Pitrus te beperken.

3.6 Conclusies

Uit het gevoerde beheer en de behaalde resultaten kunnen we de volgende conclusies trekken:

- 1 Enthousiasme en gedrevenheid, dit is onlosmakelijk verbonden aan het te behalen resultaat. Je gaat de strijd aan met een ontwikkeling die niet of minder gewenst is. Dit geldt in principe bij alle beheer, echter bij het beheer van plaagsoorten kan dit wel eens het verschil zijn tussen succes en een beperkt rendement.
- 2 Prioriteit. Indien de keus gemaakt is moet het beheer tijdelijk een duidelijke prioriteit krijgen boven ander beheer en doelsoorten. Uiteraard binnen de grenzen van het toelaatbare moet de bestrijding van de Pitrus tijdelijk leidend zijn voor het beheer.

- 3 Out of de box denken. Indien de eerste 2 stappen zijn gezet is het tot dusver gevoerde beheer niet meer sturend en moet er flexibel worden gereageerd op de ontwikkeling van de Pitrus. Het beheer wordt momenteel met de beste bedoelingen meer bepaald door regels en beleid dan praktisch beheertechnisch inzicht. Binnen de grenzen van het toelaatbare moet er tijdelijk flexibel en praktisch worden omgegaan met beleid, regels en andere doelsoorten.
- 4 Herstelbeheer en vervolgbeheer, de eerste 2 jaar zal er sprake zijn van een hoge beheersinspanning (strijd, sturend tegen de Pitrus), daarna kan er weer een "gewoon" beheer worden gevoerd, minder intensief en sturend op gewenste natuurwaarden. En over het algemeen kan worden gesteld dat één maatregel niet voldoende is, maar slechts een onderdeel van de oplossing. Dus kies een pakket aan maatregelen.
- 5 De eerste 75% van het werk in de strijd tegen de Pitrus geeft \pm slecht 25 % rendement, maar de laatste 25 % geeft \pm 75 % rendement. Dit is dus ook het verschil tussen succes en een teleurstelling.
- 6 Voor alle beheermaatregelen geldt: beter lokaal intensief dan overal een beetje. Het betreft herstelbeheer, m.a.w. je wilt in korte tijd veel rendement en dat lukt alleen met een "intensieve" aanpak.
- 7 Afwatering, stagnerend regenwater activeert de Pitrusgroei. Dus zorgen voor een goede detailafwatering. Indien lokaal een diffuse Pitrusvegetatie geen probleem is, kan dit vertaald worden naar de inrichting van de detailafwatering.
- 8 Diep maaien. Door de Pitrus diep af te maaien zal de Pitrus deels afsterven en krijgen grassen en kruiden meer kans om zich te ontwikkelen. In de winterperiode kan overwogen worden om na het diep afmaaien de Pitrus tijdelijk te inunderen, waardoor deze geheel afsterft. Het te kiezen tijdstip en de duur van de inundatie is van groot belang, anders activeert dit ook weer de Pitrus. Het afmaaien

Foto 10 Laagte met stagnerend regenwater en hergroei Pitrus

- van oude Pitruspollen geeft per maaibeurt meer effect dan het maaien van een jonge en iele Pitrusvegetatie.
- 9 Bemesting. Op die plekken waar de Pitrus zich hardnekkig handhaaft, kan extra rendement behaald worden door een ruwe stalmestgift (beter lokaal veel dan overal weinig). De totale biomassa zal tijdelijk toenemen maar heeft een temperende werking op de Pitrus.
 - 10 Beweiding. Ook hier geldt: beter kort en "intensief" dan lang en extensief. Tijdens het herstelbeheer na de eerste maaibeurt van de oude vegetatie kan zelfs worden overwogen om de begrazingsdruk op te voeren met bijvoeren. De eerste twee jaar, jaarrond begrazen en 's winters bijvoeren op de plekken met de meeste hergroei van Pitrus. Dit bespaart een maaibeurt en stuurt de bemesting. Voordeel van shetlandpony's is dat ze verhoudingsgewijs licht zijn (weinig vertrappen), in staat zijn kort te grazen en goed gedijen op een schrale vegetatie (foto 11& 12.). Bij overige vegetatietypes, bijv. riet, grenzend aan het grasland, is afrastering nodig om de begrazingsdruk te concentreren op het grasland.
 - 11 Graslandbeheer stopt niet in september, werkzaamheden uitgevoerd in de maanden oktober tot en met maart zijn met name bepalend voor het beeld en de ontwikkeling van het grasland in het voorjaar. Winter maaien, vanaf november heeft veel invloed op de hoeveelheid Pitrus qua biomassa, in de eerste snee. De biomassaproductie is bij Pitrus het grootst na juli, vergelijkbaar met Pijpenstrootje. Daarnaast is het van belang dat de werkzaamheden m.b.t. begreppeling en verwerken slootbagger dan worden uitgevoerd. In de periode dat we in Nederland de mooiste gras- en hooilanden hadden, werkte een deel van de boerenarbeiders het gehele najaar en winter op het land. Voorheen was extensief graslandbeheer een beheer met weinig bemesting, weinig biomassaproductie, late maaidata, geen gebruik maken van chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmeststoffen, maar een intensief onderhoud!
 - 12 De rol van de pachter. Om het herstelbeheer uit te kunnen voeren kan gebruik worden gemaakt van de inzet van de pachter. Deze heeft een vergelijkbaar belang als de beheerder in de strijd tegen de Pitrus. De beheerder streeft een kruidenrijker grasland na uit landschappelijk oogpunt en qua natuurwaarden en de pachter heeft belang bij een beter gewas. Deze twee doelen zijn in beginsel niet strijdig met elkaar. Met andere woorden, een coproductie is hier voor de handliggend. De pachter beheert op nauw aansturen van de beheerder en de beheerder zorgt voor de plus daar waar dit niet geleverd kan worden door de pachter. Deze samenwerking moet een chemie teweeg brengen die beide partijen activeert en enthousiasmeert.
 - 13 Coaching, is nodig om bovenstaande werkwijze te activeren om het doel te behalen. In principe is dit een taak van de beheerder, echter hij/zij heeft een vraagbaak en regisseur nodig om het gehele proces gaande te houden en daar waar nodig bij te sturen en mogelijk nieuw leven in te blazen. Dus met name het activeren en ondersteunen en minimaal 4 keer per jaar adviseren in het verloop en te voeren herstelbeheer.

Foto 11 Augustus 2009, na maaibeurt in april 2009

Foto 12 juli 2010, na extra maaibeurten en jaarrond begrazing

Bezoekadres

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden

Postadres

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl

www.altwym.nl